

Unele considerații privind organizarea societății în Republica Moldova

Some thought concerning the organization of society in the Republic of Moldova

CZU 316.354(478)

Ana PASCARU,
doctor habilitat în filosofie, conferențiar cercetător,
profesor asociat la Universitatea New-Port, SUA

SUMMARY

The issues in the paper is concern on the society's organization and its particularities in the Moldovan one. The author involves the evolution changes into organization and linked with internal factors, where are too thin in account with external factors. Also is placed in evidence the place of the legal guarantee of the organization and their report to the community's reality, especially according to social models of new democracies, including Moldavian one. In addition, analyses of the realities and perspectives from necessity to depoliticize the problem of organization that conduct to be more appropriately to the community needs in multicultural society.

Keywords: organization, society, administrative organizations, values.

REZUMAT

Problematica articolului încorporează organizarea societății și particularitățile acesteia în cazul Republicii Moldova. De asemenea, se accentuează evoluția schimbărilor în organizații, cu precădere în noile democrații, în care factorul intern este net inferior în relația cu factorul extern, inclusiv în Republica Moldova, și importanța asigurării organizării cu un cadru legal adecvat și raportat la realitățile mediului social. Realități, care înseamnă că activitatea fiecărei organizații este îndreptată spre satisfacerea nevoilor și necesităților membrilor societății. Iar pentru cele din domeniul administrației publice aceasta reprezintă chintesența integrării lor în mediul comunitar dintr-o societate multiculturală.

Cuvinte-cheie: organizare, societate, organizare administrativă, valori.

---

* Problematica articolului însumează o sinteză a mai multor studii realizate pe parcursul unui sfert de secol de la modelul de organizare și organizație a societății în Republica Moldova, necesitatea redimensionării administrativ-teritoriale a Republicii Moldova, conform nevoilor și necesităților membrilor societății, ponderea administrării și administrației publice până la punctarea pericolelor cu care deja se confruntă sistemul administrării din Republica Moldova, ca urmare a consecințelor fenomenului migrației: depopularea localităților, îmbătrânirea, morbiditatea și mortalitatea.

Realitatea socială, monitorizată pe parcursul unui sfert de secol, denotă faptul că recurgerea societății la urgențe întru soluționarea problemelor cotidiene a evoluat de la excepție spre obișnuință, chiar dacă componenta urgenței facilitează într-un fel instituțiile sociale, adică perioada de timp necesară (*un respiro*) pe durata căreia se caută și se identifică canalele eficiente de direcționare a energiilor intra- și extra-sociale. Și *un alt respiro* pentru instituțiile sociale fiind ajutorarea acestora în stabilirea obiectivelor direcționate întru anticiparea/minimalizarea bulversărilor declanșate care, independent de intensitatea lor, contribuie și la măcinarea echilibrului comunitar, făcând dificilă menținerea raportului de paritate intra- și extrasocietal [1]. Cu remarcă că în noile democrații acest lucru se produce concomitent cu redimensionarea instituțiilor sociale în sistemul social și structura societății, inclusiv administrarea și administrația publică și nu arareori contrar voinței, în loc de a fi asigurate cu un cadru legal adecvat, acestea devin prizonieri în disputele politicianiste.

De ce? Deoarece procesul organizării comunității ca produs al procesului este o certitudine. În schimb, modul în care comunitatea se constituie nu este absolut de moștenirea trecutului întrucât sursele ce alimentează influența cauzelor actualmente se află mai mult în exterior, decât în interiorul ei. Este vorba de sursele care alimentează cauzele și care, neidentificate la timp, mențin starea de incertitudine ce planează asupra mediului social, asemenea sabiei lui *Damocles*. Un exemplu în acest sens este ultimul deceniu al secolului al XX-lea soldat cu implozia Uniunii Sovietice, dar și cu apariția de noi societăți, care până la momentul respectiv, nefiind decât părți ale unui mega întreg, au modificat considerabil harta Europei. Or, întregul care, prin definiție, este încorsetat doctrinar nici pe de departe n-a ținut cont de particularitățile

părților constituitoare și a promovat o politică dură pentru nivelarea acestora. Fapt pentru baza administrării sociumului l-a constituit modelul mecanic cu organizații preocupările cărora din start erau axate nu pe asigurarea condițiilor de prosperare a mediului comunitar, ci, mai degrabă, pe promovarea sistemului doctrinar. Activitatea organizațională era nu numai energofagă, ideologizată după conținut, dar și strategic îndreptată spre deznaționalizarea membrilor comunității. Modelul respectiv de organizare a societății la nivel administrativ a imprimat comportamentului organizațional un vădit caracter străin ce acționează în detrimentul comunității și al membrilor ei, dar în conformitate cu politica centrală. Or, anume cadrul organizațiilor administrative a fost folosit nu numai pentru a naționaliza proprietățile, înstrăinarea de la cei dezmoșteniți, dar și de a îndepărta membrii comunității de proprietatea proprie, și înrolarea forțată a acestora în colectivități. În schimb, prin intermediul lor (organizațiile respective) sistemul totalitar și-a edificat pilonii centralismului doctrinar și a marginalizat de facto statul de drept, chiar dacă acesta era consfințit în Constituție. Chiar dacă declarativ particularitățile componentelor întregului erau consfințite în Legea fundamentală, în realitate au fost abrogate și devalorizate prin intermediul principiului centralismului democratic - pilon feroce în menținerea dictatului. Pe parcurs, componentele megasocietății devin forme fără fond, majoritatea dintre ele facil de controlat, deznaționalizate și manipulate și, ca urmare, încetățenirea la membrii societății (de la caz la caz) a pilonilor doctrinari ai sistemului social sovietic în detrimentul celor cu adevărat valorici. Stare de fapt care, în timp, perpetuând prin politicile de deznaționalizare și dezmembrare a spiritului comunitar/național a degenerat, excluzând memoria istorică din conștiința socială [2].

Contextul invocat anterior impune inocularea unora dintre modalitățile prin care megasocietății sovietice îi reușește o prezență manifestă în noile democrații. Cum? Prin sursele care alimentează cauzele – efectele – consecințele cu care se confruntă un mediu social în formare de la activități societale, până la cele individuale. Or, valorile sistemului de odinioară – formă fără fond, încetățenite în toate domeniile, dar și la nivelul subconștientului social drept aducătoare de beneficii, s-au proliferat pe parcursul acestor decenii. În consecință, fostele componente ale megaîntregului se confruntă cu incursiunile acestor denaturări în elaborarea și edificarea vectorilor identitari. Se multiplică prezența umbrelor trecutului în comunitățile în care proiectul deznaționalizării a reușit cel mai mult și unde se încearcă cu disperare definirea viitorului prin prezent s-au ales cu războaie civile nedecarate și societăți divizate. Aceasta poate fi una dintre explicații în legătură cu atestările frecvente de *oportunism cras* pentru trecutul totalitar și ingerințe violente pentru viitorul la timpul prezent în mediile sociale în formare. Or, schimbările profunde declanșate de instituțiile tranziției în timp au dispărut ca urmare a imploziei sistemului de odinioară, iar societatea a fost utilizată drept sol fertil pentru nostalgiile de tot soiul, contribuind la bulversarea energiilor acumulate în exces [3].

Continuând în aceeași cheie, trecutul tributar din societățile posttotalitare se regăsește atât în acțiunile instituțiilor responsabile de pregătirea membrilor, cât și a membrilor înșiși de a se debarasa de această povară. Discuțăm nu numai despre declarațiile politice și permisivitatea cadrului legislativ, efectuate timp de un sfert de secol, dar, în primul rând, despre impactul lor asupra conștientizării sociumului în vederea fie revizuirii, fie renunțării la modelul organizațional impus odinioară. În această ordine de idei, se sondează profunzimea activităților raportate la nevoile/necesitățile noilor realități, fiindcă experiența

acumulată denotă caracterul lor drept forme fără fond care proliferază acest tribut în cadrul redimensionării. Redimensionare care, pe exterior, înseamnă reorganizarea modelului societății în conformitate cu setul de valori democratice consfințite de Legea fundamentală (Constituție) și nu doar declarate politic, ci și asumate. În timp ce pe interior se evidențiază capacitatea societății de a încetățeni/promova elementele care modifică structura societății. Astfel, semnificația modificărilor respective înglobează restructurarea instituțiilor sociale, inclusiv cele administrative și nu oricum, ci prin reorganizarea deontologică și deschiderea lor către toate structurile societății, inclusiv la nivel individual. Restructurarea instituțiilor sociale chemate să slujească și sistemul, și contribuabilii doar astfel întrunește aspectul umanizării. De asemenea, vorbim de raportarea acțiunilor întreprinse la identificarea căilor de deschidere și susținere a transformărilor în beneficiul întregii comunități, dincolo de interesele corporative. Or, refacerea instituțiilor sociale, inclusiv a celor administrative și apropierea lor de nevoile și necesitățile societății înseamnă diminuarea/depășirea mentalităților colective, responsabilizarea membrilor comunității, edificarea sentimentului de comuniune, devine, într-un fel, hârtia de turnesol a contribuțiilor. Cu atât mai mult cu cât eficiența lor este direct legată de reconstrucția structurii sociale, deoarece cea existentă contravine realităților manifeste.

Evident, reconstrucția socială, ca, de altfel, și cea a organizațiilor (instituțiilor), este un proces de durată și, în mare, depinde de relația dintre factorul extern și factorul intern, în dependență de statutul fiecărei societăți. Statut cu o semnificație multiplă pentru societățile în curs de formare, în special, din punctul de vedere al amplasamentului geocronopolitic. Or, căile de modificare a structurii societății, dificil de realizat în condițiile reorganizării, devin *sine qua non-ul* viabilității declarațiilor liderilor/partidelor politice, cum că aceas-

ta se produce în conformitate cu nevoile/necesitățile membrilor societății. De exemplu, tentativele de sensibilizare asupra necesității edificării societății moldovenești în baza pilonilor valorici cu suportul valorilor democratice continuă să rămână doar un deziderat și după douăzeci și cinci de ani de independență. Pe de o parte, profunzimea schimbărilor îndreptate spre redimensionarea, dar și formarea componentelor întregului, pe de altă, lipsa de experiență a instituțiilor și cetățenilor de a fi un tot întreg și pe care acest mediu social nu l-a avut niciodată.

Analiza tendințelor manifeste, care se conturează în mediul comunitar, denotă faptul că acțiunile preconizate *rari-sim* se raportează la rezultatele obținute care, de regulă, nu sunt conforme cu așteptările. Aceasta conduce la o cu totul altă semnificație a valorii și tinde să se perpetueze de la *obișnuință*, *cutumă* în *tradiție*, iar spațiul cultural să fie dominat și transformat în unul în care circulația *bunurilor materiale*, consumabile să ia locul *valorilor propriu-zise*. Gravitatea unei atare stări de fapt, catalizată de contextul contemporan, dar și de particularitățile societăților în curs de constituire, inclusiv cea moldovenească, codifică/marginalizează valoarea schimbărilor profunde și oportunitățile pe care le deschide spațiul cultural în redimensionarea sistemului de valori [4].

Experiența acumulată demonstrează că schimbările civilizaționale modifică întreg spectrul organizațional în care culturii îi revine rolul de a asigura nivelul de relaționare dintre componentele constituente. Perpetuarea culturii, inclusiv a celei organizaționale (instituționale), depinde de nivelul valoric al acțiunilor și activităților umane în cadrul procesului de dezvoltare a societății, regiunii, continentului etc., nivel care înglobează aspecte variate: de la sensibilizarea, pregătirea

mediului comunitar până la instruirea și formarea membrilor societății prin circuitul natural al valorilor. În același timp, în societățile în formare organizațiilor administrației publice le revine un rol deosebit, în special, în a asigura comunicarea într-o realitate multiculturală prin elaborarea și implementarea de politici eficiente. Cu remarcă că acestea se bucură de încrederea mediului comunitar, din punct de vedere organizațional și nu doar nominal.

Importanța abordării și sub acest aspect sporește odată cu raportarea și la condiția societății contemporane (preponderent a celei în formare din care face parte și cea moldovenească) cadrul intra-societal al acesteia tot mai mult este supus intervenției factorului extern. Or, elucidarea redimensionării organizării societății vizează motivele și sursele care alimentează raportul dintre factorul intern *versus* extern și în ce măsură această stare de fapt le condiționează. Motivul-cheie în transformările din societățile contemporane ține de valoarea schimbărilor profunde. De ce valoarea schimbărilor profunde? Deoarece derularea lor se regăsește în transformări de la nivelul de interconexiune și interdependență a acțiunilor până la valoarea/nonvaloarea rezultatelor obținute. Provocările și inerența acestora în cromatica societăților reflectă, în mare, dinamica schimbărilor, intensitatea acestora manifestată la nivel de intra- și extracadru, înglobând atât gradul de sensibilizare, cât și cel de pregătire a componentelor oricărei societăți ce-i asigură perpetuarea. Or, schimbările înseamnă prezența, menținerea societății pe cupola civilizațiilor și prin găsirea de soluții la interconexiunile și interdependențele fluctuante manifeste în și dintre colectivități [3].

Astfel, sinteza întreprinsă asupra raportului dintre factorul intern și cel extern

în societatea Republicii Moldova denotă că acesta, începând cu sfârșitul anilor '80 ai sec. al XX-lea, continuă să fie unul inechitabil și defavorizat:

Primo, lipsa de experiență a factorului intern care n-a fructificat la justa valoare condițiile propice apărute după destrămarea Uniunii Sovietice. În calitate de stat și societate de drept internațional, Republica Moldova s-a constituit după Declarația de Independență (1991) [5], a moștenit și programul de dezmembrare a sa, elaborat la sfârșitul anilor '80 la Moscova, pentru a contracara și discredita mișcarea de eliberare națională (ulterior Frontul Popular), ca, de altfel, și în cazul celorlalte foste republici unionale;

Secundo, întârzierile în instituționalizarea activităților interne, identificarea vectorului principal și promovarea lui în relațiile cu societățile vecine, organismele internaționale drept o continuitate a politicilor interne și nu invers (adică ajutor în soluționarea problemelor proprii internaționalizate);

Tertio, diversificarea politicilor internaționale din perspectiva interesului pentru promovarea valorilor naționale și general umane și nu a grupurilor de interese;

Cuatro, degradarea pozițiilor inițiale ale Republicii Moldova în politicile interne, divizarea societății, aprofundând criza social-economică, social-politică și culturală, soldată cu devalorizarea standardelor de viață ale membrilor societății, care nicidecum n-a constituit un suport impunător în relațiile cu factorul extern;

Cinque, cu toate neîmplinirile, factorul intern, în raport cu factorul extern, se confruntă cu efectele geopoliticii, costurile căreia sunt suportate din contul membrilor societății și al valorilor manifeste în cadrul

comunitar, dată fiind identificarea tardivă a oportunităților care se deschid și nevalorificarea lor la maximum [3].

Fapt, pentru care în continuare venim să reflectăm asupra oportunităților care, de rând cu voința politică, elaborate în legi și mecanisme de implementare, facilitează depășirea animozităților punctate anterior. Discutăm de redimensionarea modelului de organizare a societății, care include în sine atât sistemul social, cât și structura societății. Redimensionare pentru o societate care abia după 1991 încearcă să se transforme în întreg. În această ordine de idei, amintim că în parametrii frontierelor Republicii Moldova după 1991 organizarea administrativă devine particulară, având 41 de unități administrativ-teritoriale, la fel ca Republica Franceză și cu o unitate în plus față de România. Realitate, în care organizațiile administrației publice, fiind hiperdivizate economic, rămân dependente de evoluția politicilor de la centru și contribuie insuficient la patrimoniul comunitar. Deoarece dependența organizațională înseamnă și marginalizarea legilor nescrise, adică tradițiile, obiceiurile și cutumele în cadrul legal și îndepărtarea de la patrimoniul comunitar. Pentru că natura acțiunilor pe care le întreprinde acest tip de organizare doar formal se raportează la mediul social. Or, concomitent cu excluderea legilor nescrise din cadrul legal, minimizează deschiderile organizațiilor în vederea fructificării patrimoniului în acțiunile pe care le întreprind. Experiența acumulată demonstrează că acest tip de organizații (hiperdivizate) nu numai că nu se raportează la nevoile/necesitățile comunității, ci, dimpotrivă, aceasta din urmă devine susținătoarea nivelului sporit de consum pe care îl promovează. Perpetuarea dependenței organizaționale în adminis-

¹Dat fiind multiplele inconveniențe privind utilizarea noțiunii de *societate moldovenească* autorul a recurs în text la formula *societatea Republicii Moldova*, fie din *Republica Moldova*.

trarea comunității din punctul de vedere al timpului social și, *nolens volens*, îndepărtarea de la pilonii valorici și utilizarea în exces a valorilor general umane și identitare ale comunității, dar nicidecum să contribuie la perpetuarea lor sau crearea de noi bunuri și să suplinească patrimoniul din care se alimentează [3].

Stare de fapt, care se perpetuă, iar dependența diminuează revigorarea discursului privind redimensionările profunde ale organizării și organizațiilor din sistemul administrativ necesar societății Republica Moldova [3]. Astfel, sensibilizarea necesității redimensionărilor administrativ-teritoriale ale Republicii Moldova s-a conturat, începând cu elaborarea unui proiect al grupului M. Cotorobai (1992) conținutul căruia reflecta nevoile și necesitățile statului în devenire și ale societății Republicii Moldova. Or, împărțirea administrativ-teritorială în 8 județe, conform documentului, corespundea realităților și conducea la minimalizarea dependențelor de odinioară. Iar acțiunile celor opt unități prin comunele și plasele constituite se înscriau în implementarea și încetățenirea valorilor democratice, dar și asigurarea unei treceri sustenabile la o economie de piață viabilă în societate. Chiar dacă argumentele erau sustenabile, cea mai succintă analiză asupra modului în care s-au desfășurat dezbaterile, dar, mai cu seamă, neadoptarea lui reflectă o respingere voalată. Respingeri, care s-au ținut lanț de fiecare dată când a fost vorba de schimbări majore și nu de judecăți de valoare înjumătățite, care atestă cât de departe continuă să ră-

mână instituțiile sociale (administrativ-organizatorice) de urgențele cetățenilor și ale societății Republicii Moldova.

Peregrinările redimensionării administrativ-teritoriale au continuat și în încercările reformei din 1999, diferită de proiectul din 1992, se vine deja cu 11 județe plus municipiul Chișinău [3], au adus în prim-plan nu numai insuficiența experiență a organelor abilitate de a fi pe potriva cerințelor, ci și prevalarea intereselor de partid în raport cu interesul național. S-a constatat, că președintele și parlamentarii, reprezentanți ai partidelor aleși în urma scrutinului electoral, în loc să vegheze la implementarea legii adoptate și aprobate, de facto au fost cei care au politizat-o. Manipulările politice aniste odată declanșate, contrar legii, s-au regăsit în așa-zisa inițiativă de a crea județe după criteriul etnic gen Taraclia sau Găgăuz Yeri care nici pe de departe nu contribuie la dezvoltarea economică nu numai a acestor regiuni, dar și a întregii societăți. Regiuni în care, de rând cu sate locuite de bulgari sau găgăuzi, sunt și cele de moldoveni/români, și se confruntă cu probleme similare. Actualmente, tergiversările administrativ-teritoriale s-au soldat cu revenirea la raioane și 39 de unități administrative din 2003 și anul în care au fost retrase finanțele publice, chiar dacă în responsabilitatea instituțiilor publice au rămas - de la salarizarea profesorilor, medicilor până la ajutorarea vârstnicilor etc. [3].

Evident că aceste peregrinări șubrecesc fragila stabilitate din societate, zădărnicesc recuperarea organizațional-administrativă

---

² Este vorba de grupul M. Cotorobai din Parlamentul (1990-1994) care a elaborat, pentru prima oară în istoria Republicii Moldova de la Declaraarea Independenței (1991), a unui proiect de lege adecvat privind organizarea administrativ-teritorială. Document care, cu regret, așa și n-a devenit act normativ, ulterior fiind modificat și parțial valorificat în Legea privind organizarea administrativ-teritorială a Republicii Moldova (1998) și la care s-a renunțat totalmente ca, de altfel, și la județe, odată cu adoptarea Legii privind organizarea administrativ-teritorială a Republicii Moldova (2001) prin revenirea la raioane, începând cu 2003. Chiar dacă studiile de fezabilitate, realizate de către experți naționali și internaționali în cadrul proiectului *Consolidarea administrației publice în Republica Moldova* (1996-1998) grație Programului TACIS, au certificat faptul că implementarea cadrului legal se împotmolește la nivel de raion.

și, deopotrivă, consolidarea factorului intern. Or, factorul intern nu este altceva decât funcționalitatea și disponibilitatea tuturor actorilor sociali care asigură bunul mers al lucrurilor în comunitate conform aspirațiilor declarate în baza cadrului legal. Printre acești actori sociali se numără și organizațiile administrației publice care, la rândul lor, au nevoie de susținere printr-un cadru legal ce corespunde nevoilor și necesităților societății în constituirea întregului. Discutăm de faptul că lipsa de experiență organizațională cumulată cu greșelile inerente ce se comit în desfășurarea activităților societale dezavantajează factorul intern, deoarece acesta, fiind în curs de orânduire, rămâne vulnerabil și net inferior în raport cu factorul extern. De asemenea, că influența factorului extern devine tot mai prezentă în societatea respectivă, dar foarte dificil de demonstrat acest lucru. Altfel spus, cu cât mai divizată este societatea, cu atât mai dificilă este construcția componentelor factorului intern. Stare de fapt, care impune societății căutarea căilor optime de consolidare a stabilității și, firește, a factorului intern.

Desigur, reconstrucția structurii sociale ca, de altfel, și cea a organizațiilor administrative (instituțiilor) este un proces de durată. Proces, durată căruia, în mare, este direct proporțională acțiunilor care se întreprind. Astfel, în cei 25 de ani de schimbări, reflectate în transformări, evidențiază faptul că așteptările net inferioare realităților conturate au loc în toate modelele de organizare a societății. Se atestă frustrări sociale cu o pondere deosebită în desfășurarea evenimentelor - de la mizeria economică până la sciziunea identității omului, periclitarea identității etnice și nerecunoașterea celei culturale asumate. În societatea Republicii Moldova, perspectiva administrării și administrației publice au adus în prim-plan contradicția majoră dintre nevoile și necesitățile membrilor societății și modul

în care, teritorial, aceasta este împărțită. Deoarece hiperdivizarea administrativă a societății, în loc să fie tratată din punctul de vedere al unei economii naționale, continuă să fie una manipulată politic. Or, contribuabilul este mai puțin interesat de denumirea organizației, pentru el important rămâne rapiditatea cu care organizația îl ajută să-și soluționeze problemele cu care se confruntă. Fapt pentru care organizațiile administrative au nevoie și de un cadru legal pe potrivă așteptărilor membrilor societății, dar și de deschiderea de organizații responsabile de pregătirea funcționarilor publici. De ce? Deoarece un specialist, obținând calificare prin instruire și formare, este pregătit nu numai să facă față cerințelor funcționale, dar și să devină furnizor și emițător în circulația ideilor novatoare [6]. Cu atât mai mult cu cât oportunitățile societății bazate pe cunoaștere facilitează accesibilitatea la informația științifică și mediatică a tuturor membrilor societății, indiferent de nivelul lor de educație [7]. Cu remarca, că în sistemul educațional din societatea Republicii Moldova, în *curricula* preuniversitară și universitară sunt marginalizate disciplinele responsabile de umanizarea instruirii și formarea specialiștilor. Vorbim de rezistența la disciplinele de filosofie și sociologie, chiar dacă cadrul lor ajută la cunoașterea valorilor general umane, iar domeniile sociologiei - la particularitățile societății în care viitorii specialiști se vor realiza profesional și nu numai.

Bineînțeles, reorganizarea administrativă a societății necesită a fi suplinită și cu alte reforme care, relaționând, contribuie la constituirea factorului intern. Factor care, în dependență de statutul societății, își stabilește relația cu factorul extern și factorul intern. Statut cu o semnificație multiplă pentru societățile în curs de formare, în special, din punctul de vedere al amplasamentului geocronopolitic. Or, căile de modificare a structurii societății

complicat de realizat în condițiile reorganizării devine *sine-qua non*ul viabilității declarațiilor liderilor/partidelor politice că aceasta se produce în conformitate cu nevoile/necesitățile membrilor societății. De exemplu, tentativele de sensibilizare asupra necesității edificării societății moldovenești în baza pilonilor valorici cu suportul valorilor democratice continuă să rămână doar un deziderat și după un sfert de secol de independență.

Experiența acumulată demonstrează că schimbările civilizaționale modifică întreg spectrul organizațional în care culturii îi revine rolul de a asigura nivelul de relaționare dintre componentele constituente. Ca, de altfel, și rolul organizațiilor în susținerea și perpetuarea spațiului cultural. Perpetuarea culturii, inclusiv a celei organizaționale (instituționale), depinde de nivelul valoric al acțiunilor și activităților umane în cadrul procesului de dezvoltare a societății, regiunii, continentului etc. Nivel care înglobează aspecte variate: de la sensibilizarea, pregătirea mediului comunitar până la instruirea și formarea membrilor societății prin circuitul natural al valorilor [4]. În timp ce pentru societățile în formare organizațiilor administrației publice, pe lângă recuperările sinergeticii proprii, le revine și un rol deosebit privind asigurarea comunicării într-o realitate multiculturală.

De exemplu, societățile în curs de formare, cum este și cazul celei moldovenești, odată cu Declarația de Independență și-au asumat și realitățile sociale fie multiculturale, fie multietnice. Experiența unui sfert de secol de după independență denotă că în multe din aceste societăți s-au produs confuzii noționale privind clasificarea grupurilor sociale reprezentative. Cu alte cuvinte, societățile respective organizațional, dar și legal, fiind mai puțin vigilente, s-au pomenit cu grupuri care de jure sunt minorități naționale, iar de facto minorități lingvistice. Prin urmare, oricât de mult s-ar întreprinde

din punct de vedere organizațional pentru a elabora politici sociale, implementarea nici pe de departe nu este conformă, pe de o parte, cu cheltuielii efectuate, iar, pe de alta, un înalt nivel de expectativă din partea beneficiarilor.

Un loc aparte între elementele organizării sociale revine organizațiilor responsabile de pregătirea specialiștilor pentru a suplini necesarul de profesioniști, cu o calificare pe potriva deschiderilor societății bazate pe cunoaștere. Deschideri deloc facile pentru societatea Republicii Moldova cu o impresionantă moștenire administrativ-teritorială. Această hiperdivizare administrativ-teritorială continuă să rămână unul dintre cele mai politizate și manipulate subiecte în spațiul Republicii Moldova în ultimii 25 de ani [8]. Excesele în extremis au condus la faptul că instituțiile administrației publice locale lipsite de suportul necesar întâmpină dificultăți în desfășurarea activităților manageriale pe potriva așteptărilor membrilor comunităților pe care le reprezintă.

Drept urmare, s-a intensificat exodul membrilor societății și pierderea capitalului de aur (vârsta 25-55 ani), declanșarea proceselor de morbiditate/mortalitate, îmbătrânirea și sărăcirea societății. Actualmente, indicele teritorial demografic calculat în baza a patru indicatori: rata totală de fertilitate, rata totală de îmbătrânire demografică, sporul natural și sporul migrațional pentru diferite raioane din Republica Moldova variază de la 30,5 puncte (r-nul Ocnița) până la 67,5 puncte (municipiul Chișinău). În timp ce indicele teritorial de securitate demografică calculat în baza a patru indici compoziți: demografic, al sănătății, social și ocupațional, diferența dintre valoarea maximă și minimă constituind 36,5%. S-a constatat că niciuna dintre unitățile administrativ-teritoriale nu se apropie de valoarea maximă a punctajului posibil (puncte). Iar, conform indicelui teritorial ocupațional calculat în baza a patru indici compoziți: pon-

derea locurilor de muncă nou-create față de totalul de pe republică, ponderea șomerilor angajați în câmpul muncii din numărul total de șomeri, ponderea populației în vârstă aptă de muncă în totalul populației, ponderea pensionarilor angajați în câmpul muncii arată că diferența dintre valoarea maximă și minimă constituie 50,7%, ceea ce demonstrează disproporții semnificative în dezvoltarea economică a unităților administrativ-teritoriale [9].

Studiile invocate punctează și îngrijorează deopotrivă tendințele desprinse din realitatea Republicii Moldova. Cu atât mai mult cu cât aceste tendințe n-au suscitât neliniște și obiect de reflecții majore în elaborarea legii de redimensionare administrativ-teritorială la nivelul unu. Vorbim de comasarea primăriilor, acolo unde nu se întrunește numărul necesar de locuitori și din nou se trece sub tăcere urgentarea demersului de revizuire a legii privind finanțele publice și eficientizarea procesului de desconcentrare. Cromatica tabloului poate fi lesne completată cu reforma în sănătate (temporar stopată), adoptarea legii privind votul mixt în loc de reformarea administrativ-teritorială conform realităților și nu grupurilor de interese. Iar în comunități nu numai că se destramă valorile familiei, sănătății, tradițiilor și ale unui standard de viață decent, dar are loc și depopularea acestora. Aceste tendințe ar fi fost mult mai diminuate în condițiile în care, chiar și în condițiile emigrării, autoritățile administrației publice locale, fiind mai aproape de oameni, i-ar fi ajutat prin consiliere și direcționarea remitențelor venite de peste hotare de la consumarism și imobiliar spre investiții de perspectivă, inclusiv la deschiderea de afaceri necesare deopotrivă pentru individ și pentru comunitate. Experiența acumulată în unele comune confirmă veridicitatea acestor sugestii [4].

În loc de corolar, tergiversarea problemelor stringente ale societății Re-

publicii Moldova în cei 25 de ani de independență, inclusiv redimensionarea administrativ-teritorială a condus la politizarea subiectului și obținerea de capital politic. În timp ce imperativul organizării se impune a fi îndreptat spre identificarea pilonilor civilizaționali, care ar cataliza conectarea societății Republicii Moldova la noile realități [5]. Este vorba de faptul că redimensionarea, în cazul dat, indică și găsirea de oportunități de conectare și valorificare a produselor societății bazate pe cunoaștere, adică produse inovatoare. Societatea în care accesul nelimitat la produsele științifice și mediatice are loc nu numai prin tehnologii informaționale și comunicaționale, ci este direct proporțional nivelului de pregătire al organizațiilor, individului și societății de a le fructifica și crea alte bunuri [7]. Conectare și valorificare care poate fi realizată doar cu concursul tuturor componentelor organizaționale. De ce? Deoarece aceasta înseamnă întreprinderea de acțiuni complexe, inclusiv deschiderea de instituții ce pregătesc specialiști și elaborarea de cadru legal pe potrivă nevoilor și necesităților întregului mediu comunitar. Cu atât mai mult cu cât aceste produse au un grad diferit de cele tradiționale și continuă să rămână dificil de controlat, iar efectul lor nu întotdeauna este suficient studiat, în speță, consecințele. Și, nu în ultimul rând, pentru că autoritățile administrației publice au stringentă nevoie de sustenabilități social-economice la nivel local pentru a capitaliza deschiderile societății bazate pe cunoaștere. Iar oportunitățile pe care le aduc cu sine produsele inovatoare organizațiilor administrative, și nu numai, să le utilizeze la soluționarea problemelor din societatea Republicii Moldova, astfel contribuind la diminuarea fenomenelor grave gen migrație, depopulare, îmbătrânire etc.

BIBLIOGRAFIE

1. Gladwell M. Punctul critic. București: Editura Andreco Educational, 2004, 128 p; Stiglitz, J. The spring of the zoombi. Copyright Project-Synidicate, 2009. www.project-synidicate.org.
2. Kolakowski L. Main currents of marxism: the founders, the golden age, the breakdown. Leicester: Leicestershire UK, 2010, 1054 p.
3. Pascaru A. Societatea contemporană între conflict și conciliere: cazul Republicii Moldova. Chișinău: Tipografia Sirius, 2012, 192 p.
4. Pascaru A. Condiționarea valorilor în societate. În: Redimensionarea valorilor în contextul noii vecinătăți cu Uniunea europeană. Chișinău: Tipografia Sirius, 2011, p. 7-40.
5. Constituția Republicii Moldova. Chișinău: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 1, 1994. Data intrării în vigoare: 27.08.1994.
6. Gladwell M. Punctul critic. București: Editura Andreco Educational, 2004, 128 p.
7. Pascaru A., Societatea bazată pe cunoaștere: realități și perspective. În: Descentralizarea axiologică în societatea bazată pe cunoaștere. Chișinău: Tipografia Centrală, 2015. p. 8-41.
8. Studiul analitic privind structura administrativ-teritorială optimală pentru Republica Moldova realizat de CENTRUL ANALITIC INDEPENDENT Expert Grup Chișinău, august-octombrie 2010 www.expert-grup.md.
9. Gagauz O., Pahomi I. Abordări metodologice în elaborarea indicelui integral teritorial de securitate demografică. Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice nr.1 (170) 2016, p. 116-127.

Prezentat: 02 august 2017.

E-mail: apascaru2010@gmail.com